

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

—
Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople

—
Téléph : St. 865

xxvième ANNÉE

15 Mai 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ EDEBİ İKTİSADİ

No : 321

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1-2, Âlâ kâğıdı

5 liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

—
Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi altıncı sene

15 Mayıs 1931

list fikirlerinin tatbiki ba'zı karışıklıklar doğurdu; bu karışıklıklar, Avrupanın bir çok büyük devletlerini « Dictateur » luğun muhtelif şekillerine irca' etmiş bulunmaktadır. Eğer socialist hükümetler, bu gün cihani sevk ve idare etmekde olan icabata uymakda ehliyet-sizliklerini isbat etmeye devam ettikleri takdirde bu fikirler tevessu' edecek görünmektedir.

Rusyada ve başka yerlerde yapılan deneyimlerin muvaffakiyyetsizliği, eski bir idéalden yorulmuş kavmler için bir yeni idéal yaratmanın ne kadar güç olduğunu gösterir.

Bu gün bu güçlük daha büyüktür, çünkü bir idéal, ancak socialist idéal gibi, 'ilmlerin ve sanayi'nin terakkilerinin zuhure getirdiği yeni iktisadî icabat ile ta'arruz etmediği takdirde mustemir bir te'sire malik olur.

Bu gün dünyada üç şekil idéal mubarezedir: dinî idéal, millî idéal, beynelmilel idéal.

Bir çok milletlerde halâ pek zinde olan dinî idéal, Asiya kavmlerinden ezeümle musluman Asiya kavmlerinden başka kavmlerde siyasî[büyük]bir nufuza malik değildir. Avrupada, socialistlik dini, eski dinî i'tikadların yerine ka'im olmak üzredir.

Vatan fikrinin istikak ettiği millî idéal **Cihan Harbi** nden beri, bir çok kavmlerde ba husus sulh mu'ahedesinin sun'î olarak vucude getirdiği kavmlerde inkişaf etti.

Vatan fikrini red eden, beynelmilelci idéal, vatanın ilga olunmasının, cihanşümul bir sulh doğuracağını zan eden « Socialiste » ler ve « Communiste » ler tarafından mudafa'a olunmaktadır. Aradan çok geçmeden medeniyyeti değişmeksizin bir milletin, idéalini değiştirmediyi tarih isbat ettiğinden, binnetice kavmlerin istikbalî,hissiyyat ve tefekkürlerini sevk ve idare edecek idéale bağlı olacaktır. Yalnız 'akl nurile mutala'a olundukları vakit idéaallerin çoğu seri'uzzeval tayfler olurlar [*] fakat

[*] Victor Hugo :

« L'idéal tombe en poussière au toucher du réel » demiştir.

A. D.

bir çok 'asırlar esnasında yapılan müşahedeler, terassudlar isbat eder ki bu tayfler canlı se'niyyetler doğurmuşlardır. **Bouddha, İsa, Muhammed** dünyayı istihaleye uğrattılar ve mezarlarında, halâ, bir çok, milyonlarla insanların müfekkirelerine istikamet vermektedirler.

* *

Şimdiye kadar, ekseriya dinî idéaller, ba'zan da siyasi idéaller, onsuz henüz hiç bir medeniyetin devam etmemiş olduğu hissiyyat ve tefekkür vahdetini yaratmak iktidarına malik olmuştur.

Sirrî idéalın zi kudret te'sirine Tarihî « Materialiste » denilen nazariyyesinin taraftarları akl erdiremezler. Bu nazariyyenin sâlikleri, kavmleri yalnız maddî ihtiyaçların sevk ve idare ettiğini iddi'a ederler, halbuki hakikatde Tarihî dokumasını teşkil eden büyük vak'aların çoğunun menşei bu maddî ihtiyaçlarla hiç bir 'alakası olmayan sirrî idéaller olmuştur. İslam impratorluğunun kurulması, Ehli Salib seferlerinin, din muharebelerinin ve diğer bir çok vak'aların sebepleri maddî ihtiyaçlar değil, sirrî te'sirler olmuştur. Kavmlerin ruhlarını, idéaller, ihtiyaçlar kadar sevk ve idare ederler.

[Sonu gelecek sayıda]

Dr. Guatave Le Bon — Dr. Ab. Dj.

Hatıralarım

TEVFIK FİKRET ve BABASI

1898 de Valiliğine tâyin olunduğum, Musul'a giderken ugradığım Urfa da üç gün kaldım. Evvelce tanıdığım, Hüseyin Efendi namında bir zat orada Mutasarrıf idi. Hüseyin Efendi, son postanın İstanbuldan getirdiği bir haftalık gazeteler ve (Serveti fûnun) un bir nüshası ile nezmdime geldi; Serveti fûnunda Tevfik Fikretin bir manzûmesi vardı; belki de (Âveh-ği şühur) idi. Manzûmeyi cehren okuduktan sonra :

— çok güzel dedim.

Mutasarrıf — Bunu yazan Tevfik benim oğlumdur, dedi, kendisini Hâriciye nazaretinde

eyi bir kaleme yerleştirmişdik, kıdem peyda ederek ilerileyecek deye bekleken günün birinde me'muriyetini terk etti; şimdi böyle şeylerle uğraşüyor; adam olmadı ve olmayacak; bu halden pek müteessirim; hatta her ay kendisiue göndermekde olduğum parayı da bu teessürle kesdim; maksadım bir az parasız kalarak terk ettiği mesleke ric'at etmesidir.

Hüseyin Efendinin ciddî bir esefle söylediği bu sözleri teaccüble dinledikten sonra :

— Emsali nâdir bir oğlunuz bulunduğu halde kıymetini bilmeyorsunuz dedim, Tevfik Fikret Bey atiyen olacak değil şimdiden adam, hatta büyük adam olmuş bir gençdir; ben kendisini ma'alesef şahsen tanımıyorum, fakat, intişar eden şi'irlerinin okumak suretile ruhunu, kalbini pek iyi tanıyorum; cümlemiz için gıptaya, büyük gıptaya şayan bir baba olupunuzu tebriklerle teb'ir ederim; vakı'a memleketimizde şairler, ressamlar ve musiki şinaslar lâyük oldukları refahiyete na'il olamıyorlar, fakat bunların şahsî kıymetleri refahiyetlerinin derecesile ölçülmez. Pek musib olarak terk etmiş olduğu me'mur mesleki de namuslu, vicdanlı me'murlara müreffeh bir hayat te'min etmez, ümid ve hulya ile lâ'akal otuz sene şurada, burada yarı aç süründürdükden sonra sefalet uçurumunun kenarına getirib orada terk eden nankör bir meslektir. Kendisi artık nakdî mü'avenetinize ihtiyacı kalmadığını bildireceği zamana kadar para göndermeye devam, hatta mümkünse mikdarını tezyid ediniz; bu suretle Fikretin babası olmak gibi büyük ve bakî bir şerefe lâyük olduğunuzu isbat etmiş olursunuz.

Sözlerimin başlanğıcını, ciddiliğine pek de itimad edemiyor gibi bir tavr ile dinleyen Hüseyin Efendi bir az sonra eyice işidemediği, anlayamadığı bir kelime bırakmamak için bana yaklaşıp, yuvadan çıkacak kuşu tutmak için medhalini tarassut eden bir kedi dikkatle a'zıma bakıyordu. Sözlerimin sonlarına doğru, Mutasarrıfın siması, ifadelerimin sıhhat ve halisiyyetinde artık şüphesi kalmadığına delâlet eden bir itmînan ve istirahat tavrı aldı. Oğlunun kıymetini takdir edememiş olmak gafletin-

den hasıl olan esef ve nedametini, belki de bah-tiyar bir baba olduğuna kani' olmak heyecanı-nın çıkardığı bir iki damla göz yaşı, akı karasına galip, hayli kaba ve uzun sakalının arasına kadar yuvarlandıklarını görmekten ben de müte-hassis oldum.

Hüseyin Efendi yanımdan kalkıp evvelki yerine oturduktan sonra titrek bir sesle :

— Bey Efendi, dedi, pek münkesir ve mü-kedder olan kalbimi şad ettiğinizden dolayı ebediyyen minnetdarınız olacağım ve beni şu veçhile ikaz ve irşad ederek nasılsa hasıl olan fenâ bir zan ve lelakkiden kurtardığınızı Tefrika yazarak onunda zatı alilerine teşekkür etmesini tavsiye edeceğim.

Hakikaten bir müddet sonra Fikretin aşına ve hürmetkârlarından olan hemşire zadem merhum Abdullah Sabriden aldığım mektûbda şöyle deniliyordu :

« Bu gün Teyfik Fikret Beyle görüş-düm ; karabetimizi bildiği için (Dayınız Beyefendiye minnetdarane te'ekkürler medyunum, fakat ben doğrudan doğruya teşekkür etmekden sıkılıyorum; reca ederim, siz yazınız Urfe'dan geçtikleri esnada beni babama tanıtdırmak lutfunda bulunduklarından dolayı kendilerinin minnetdariyim ; büyük hürmetle ellerinden öperim.) dedi.

Bütün memleketin tanıdığı Fikreti babasının tanınmamış olması inanılmaz bir garibedir. Fikret pek ziyade mütehassis olmuş; hatta bu sözleri söylerken gözleri yaşıyor gibi oluyordu. Bu gara'ib vak'anın sureti cereyanından bir az malûmat vermeye meşğûliniz müsa'id olursa ben ve bundan haberdar olan arkadaşlarım pek mesrur ve müteşekkir olacağız.. »

Urfa'da kaldığım üç gün zarfında Hüseyin Efendinin, me'muriyetini eyi veva kötü ifa ettiğine dair bir söz işitdiğimi hatırlamıyorum.

Tevfik Fikret gibi bir oğlunu tanınmamış olmasından dolayı Hüseyin Efendiyi herkes tayıp ettiği halde, Fikretin mümtaz fiireti çocukluğundan beri dikkati celb edecek eserler göstermiş olacağı pek tabi'i iken bunların farkında olmamış bir adamın ne suretle intisab

etmiş olduğunu bilmediğim me'mur mesleğinde Mutasarrıflığa ve Ülä rütbesine kadar yükselmiş olmasına kimse teaccüb etmez ; zavallı memleket!!

Musul'dan İstambula avdetimde, ya'ni üç sene kadar sonra, Tevfik fikreti Rumeli hisarındaki yalısında ziyaret etmişdim ; musahabemiz hayli uzadı. Kendisini babasına tanıttırdığından dolayı mükerreren teşekkür etdi.

Bu teşekkürü ifade eden kelimeleri söylerken sima ve sedasının ânî tehavvüllerinden bu teşekkürü vaktile niçin bir mektubla iblağ etmemiş olduğunu anlar gibi oldum . Bn müteahhir teferrüs ile Fikret gibi hassas bir adamın o zaman hakikaten pek nazik ve müşkil bir mevki'de kalmış olacağını takdir etdim; çünkü, yazacağı mektub nasıl olsa zımnen « Ben büyük bir şa'ir olduğum halde babam beni tanımadı. » demek olacağından, hem tefahhürden, hemde pederini hamakatle ithamdan kurtulmıyacaktı ; binaen'alexh, böyle her iki şıkkı da eyi olmayan bir mektub göndermekdense bilvasıta teşekkürü tercih etmiş demek olur .

Bir kaç sene evvel ya'ni Fikretin irtihalinden senelece sonra Akşam gazetesine derc edildiği üzre kendisini babasına tanıttığım senelerde Dahiliye Müsteşarının Vezaret rütbesini eski üslubda uzun bir kaside ile tebrik etmiş olan Fikretin, Bâlâ rütbesini ha'iz Musul Valisine iki satırlık bir mektubla teşekkür etmesini men' edecek başka ve ma'kul bir sebep düşünemeyorum .

Ebubekir Hazim

ŞİİR

AYİN

Buhurdanlar tütüyor ma'bedin bucağında,
Ka'uçuk dan bir « İSA » keşişin kucaklarında,
Bu oyuncak bebekle ağır, ağır ileri,
Yürtürken; «ilâhiler» sarsıyor kubbeleri ..
Divarlarda çınlayıyor dillerden kopan «Amin !!!»
İsa nın şerefine yapıyor bu ayin...

Koşmuş buraya herkes murada ermek için,
Günahı çıkarırken : günaha girmek için .
İhtiyarlar eğilmiş rahibin dizlerin e..
Genç başlar çevrilmiş « Meryemin » izlerine ..

Cennetin anahtarı keşişlerin elinde,
Kızıl alev uçuyor baş va'ızın dilinde.
Kızlar! aldanmayın siz keşişlerin ahına,
Yoksa; gireceksiniz « Meryem » in Günahına.
Bir daha bu cihana yeniden gelse İsa .
Peşi sıra gelmeğe Muhammed ruhsat alsın ;
Parçalarlar İsayi « mütedeyyin » keşişler..
Muhammedin kanından şerbet yapar dervişler..

Azeri San'an

KAYALAR..

Aşınmış sahillerin kıvrık kuyunlarında,
Yem yeşil tepelerin bükük boyunlarında ;
Yıllarca, asırlarca yaşadınız kayalar !.

Gaminiz gömülüdür : oyuklara .. bir ine ..
Haşın heybetinizin o yalçın vücudüne ,
Ebedî tesellidir bu çırpınan dalgalar ..

Mehtablı gecelerin uzun, ipek saçları,
Uçarken üstünüzde, öperken yamaçları ;
Yüzleriniz sararır kıskanç, hırçın kayalar !..

Hayreddin Salim

ŞARKI

Gönlümle ufuklar gibi yalnız kalmızda
Geçsin gene bir yaz o beyaz sandalımızda !
Coşsun da denizler gibi ruhum yalınızda
Geçsin gene bir yaz o beyaz sandalımızda !.

Akşamla esen fırtınamız Göksuyu sarsın,
Düşün gülünüz gölgeli sahillere varsın,
Çektikçe kürekler bize bir dalğa koparsın,
Geçsin gene bir yaz o beyaz sandalımızda !.